

Oversættelse af resumé af politisk analyse af Douglas Roche, Middle Powers Initiative – www.middlepowers.org - af den syvende revisionskonference om traktaten vedrørende ikke-spredningsaftalen om atomvåben, New York, 2.-27. maj 2005.

Oversat af Ingeborg Roed Hansen for Esbjerg fredsbevægelse.

Ødelæggende hårdknude i forhandlingerne

Resumé

Den syvende revisionskonference om traktaten vedrørende ikkespredningsaftalen om atomvåben, under hvilken det ikke lykkedes at opnå enighed om nogen af de væsentlige punkter, viste den dybe uenighed, der hersker i verdenssamfundet med hensyn til atomvåben. Trods en indtrængende appel om handling fra FN's generalsekretær Kofi Annan, som skildrede en eventuel atomkatastrofe i en af de store byer i verden, var de delegerede fra 153 lande ikke i stand til at hæve sig over mindre væsentlige stridsspørgsmål om konferencens dagsorden, og indimellem var tonen skarp. USA blokerede for enhver reference til de tilsagn, atomvåbenstaterne havde givet i forbindelse med konferencerne i 1995 og 2000. Iran blokerede for forslagene om begrænset adgang til kernebrændselskredsløbet for lande, som ikke har atomvåben. Egypten blokerede for en svagt formuleret tekst om at gøre NPT (Non-Proliferation Treaty) universel på grund af Vestens manglende evne til at skride til handling over for Israel, som ikke er part i NPT-aftalen, og som har atomanlæg uden sikkerhedsforanstaltninger. Som et resultat af den manglende evne til at opnå enighed om noget forblev Nordkorea ustraffet for at trække sig ud af traktaten og for at bekendtgøre, at de er i besiddelse af atomvåben.

Hele to uger ud af en konference på 20 dage gik med proceduremæssige slagsmål, som førte til misbrug af demokratiet og efterlod flertallet som offer for et højrrøstet mindretal, der kaprede konferencen. Overdreven optagethed af at opnå enighed, hvori

et uenigt land udøver reel veto, satte en hindring i vejen for det, der ville have været vigtige fremskridt, hvis det havde været sat under afstemning. Den politiske vilje til at isolere USA på den ene side eller Iran på den anden var ikke stærk nok til at imødegå den konstante nedbrydning. Traktatens vigtigste udviklingsområder, som opstod i forbindelse med løfterne i 1995, da NPT blev forlænget på ubestemt tid, og i forbindelse med det ”utvetydige tilsagn” i 2000 om total atomnedrustning ved hjælp af et program bestående af 13 praktiske skridt, blev bogstaveligt talt reduceret til en stjerne (*).

Ikke engang P5-landene (de største atomvåbenproducerende lande – USA, Rusland, Storbritannien, Frankrig og Kina) kunne blive enige indbyrdes og undlod at komme med deres sædvanlige redegørelse; Rusland stejlede, da USA ikke engang ville nævne traktaten om fuldstændigt forbud mod atomprøvesprængninger (*the Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty*), som de er de første til at udsætte.

Den nye dagsordenskoalition, som mange, der huskede dens fremragende indsats i forbindelse med revisionskonferencen i 2000, nærrede håb til, blev splittet på grund af divergerende synspunkter inden for koalitionen med hensyn til, hvor langt man skal gå i bestræbelserne på at nedruste og også på grund af, at et af medlemmerne opførte sig aggressivt, nemlig Egypten. Den Europæiske Union, som nu tæller 25 medlemslande, erstattede den ved med stor virkning at fremsætte en række moderate standpunkter.

Til trods for forvirringen var revisionskonferencen langt fra formålsløs. Et stort flertal af lande ønskede fortsat at styrke NPT, og der blev fremsat mange glimrende forslag, ikke mindst Canadas opfordring til årlige realitetsmøder og et permanent NPT-sekretariat. Konferencedokumenter findes på www.un.org/events/npt2005/.

Revisionskonferencens dystre forløb vækkede lysten hos et antal ligesindede lande til at komme uden om de procedurermæssige forhindringer. Et dokument, der blev fremlagt af syv NATO-lande, under ledelse af Holland, der opfordrede til særlige

forholdsregler med hensyn til atomnedrustning, viste en stigende skuffelse inden for NATO over Washingtons usmidige atompolitik. Forudsat at de nu er villige til at hæve sig over diplomatisk frustration, kan det blive muligt for ligesindede lande at anvende en ny fremgangsmåde for at undersøge de juridiske, politiske og tekniske forudsætninger for forhandlinger, der skal føre til en atomvåbenfri verden.

En ny fremadrettet metode til gennemførelse af hele traktaten ville helt sikkert blive understøttet af de enkelte borgere, som deltog til overflod. En march gennem Manhattan til Central Park umiddelbart før konferencen tiltrak 40.000 personer. Næsten 2.000 NGO'er var til stede på forskellige stadier af konferencen, den største repræsentation nogensinde. Borgmestre for Fred, under ledelse af borgmesteren i Hiroshima Tadatashi Akiba, sendte en delegation på 100 borgmestre og repræsentanter fra en række byer, og denne bevægelse er rede til at gøre sig gældende i forskellige byer verden over. Kvindernes forbund for international fred og frihed (*Women's League for International Peace and Freedom*), som - gennem *Reaching Critical Will* – opretholder en yderst informativ netside www.reachingcriticalwill.org/, udgav en daglig nyhedsjournal. De 15 taler af NGO'erne på den ene samling, hvor de kunne holde taler, var fulde af viden og passion og overgik de fleste af de delegeredes ofte ensformige og rutineprægede taler.

Det er nødvendigt nu, at præsidenter og statsministre bliver involveret i at fremskynde atomnedrustningen for at afværge det, som FN's generalsekretærs højniveaupanel sagde var en kommende "serie" af spredning. I øjeblikket rangerer nedrustningsdiskussionerne på for lavt et niveau i politik og i diplomatiet. Med undtagelse af den russiske præsident var der ikke én eneste national leder, der dukkede op eller sendte en personlig meddelelse.

En ny møderunde, der skal kulminere i den næste revisionskonference i 2010, starter nu. NPT er, som det ser ud i øjeblikket, såret. Men den forbliver den fundamentale støtte i dette styrelsesorgan for forbud mod spredning af atomvåben, som fastlægger det juridiske grundlag for international verificering af atommaterialer og udryddelsen af atomvåben. Hvorvidt den kan tåle ret meget mere underminering kommer til at

afhænge af de lande, der virkelig tror på atomnedrustningen. Det kommende topmøde, der markerer FN's tresårsjubilæum, giver de 170 ledere verden over, der vil deltage, en ny chance. Hvis de ikke handler, advarede Annan efter konferencen, ”vil deres befolkninger spørge, hvordan de i en verden af i dag ikke kunne blive enige om, hvordan man formindsker den eksistentielle trussel fra atomvåben.”

1. Euforien fra 2000 blev hurtigt aflivet

1.1. NPT-revisionskonferencen i 2000 endte med et euforisk notat, fordi atomvåbenlandene (NWS) opnåede enighed ved at give tilsagn om ”utvetydig bestræbelse på at opnå total afskaffelse af deres atomarsenaler” ved hjælp af et program bestående af 13 praktiske skridt. Men i 2002, da forberedelsesudvalget holdt sit første møde om revisionskonferencen i 2005, slukkede håbet hurtigt om seriøse fremskridt med hensyn til atomnedrustning. NWS-landene trådte ikke bare tilbage fra deres tilsagn, forberedelsesudvalget var ikke engang i stand til at blive enige om, hvordan rapporterne om udførelsen skulle udfærdiges. USA, som åbent indrømmede, at den nye fremgangsmåde, anvendt af Bush-administrationen (som kom til magten i 2001), bestod af atomare og ikke-atomare angrebssystemer, meddelte, at de ”ikke længere støtter” nogle af de 13 punkter, fx ABM-traktaten (Den Anti-ballistiske Missiltraktat) og CTBT (Traktaten om et altomfattende forbud mod atomprøvesprængning (Comprehensive Test Ban Treaty)). Formanden, ambassadør Henrik Salander fra Sverige, forsøgte at inkludere et faktisk resumé i rapporten, men USA, Storbritannien og Frankrig insisterede på, at formandens resumé kun var en ”personlig” redegørelse. 2005-revisionskonferencens skæbne var fra det tidspunkt beseglet.

1.2 Det andet forberedelsesudvalg i 2003 led samme skæbne. Skønt formanden, ambassadør Laszlo Molnar fra Ungarn, forsøgte at få en ”interaktivitets”-debat i gang, var det tydeligt, at de delegerede ikke kunne skjule en rituel sløring af mødet ved at få det til at se ud, som om de var i livlig diskussion. Selv om Nordkorea var ved at trække sig ud af traktaten, Iran blev kritiseret for dets brændstofprogram, USA var i færd med at udvikle et nyt ”bunker buster”-atomvåben (atombombe, der kan tilintetgøre underjordiske atomanlæg) og borgmesteren i Hiroshima advarede om, at ”vi i dag står på randen af hyperspredning og måske af en gentagelse af den tredje anvendelse af atomvåben”, blev der ikke foretaget nogen konstruktive skridt.

1.3. Da det tredje forberedelsesudvalg holdt møde i 2004, var stemningen direkte negativ. NWS-landene, som blev ledet af USA, hævdede, at NPT's prioriteter burde rettes mod et stop for spredning af atomvåben, og at deres eget problem med overholdelsen af artikel VI ikke eksisterede. De førende NNWS-lande (lande uden atomvåben) hævdede nøjagtig det modsatte: Spredningen af atomvåben kunne ikke forhindres, så længe NWS-landene med urette kræver atomvåben og nægter at gå ind i omfattende forhandlinger med udryddelse som formål, således som det er bestemt af Den Internationale Domstol. Formanden, ambassadør Sudjadnan Parnohadiningrat fra Indonesien, forsøgte at få formandens resumé vedlagt forberedelsesudvalgsrapporten, men USA ville end ikke have denne symbolske gave. Derefter forsøgte formanden at få et enkelt afsnit accepteret, som alene henviste til tilsagnene fra revisionskonferencerne i 1995 og 2000 og anbefalede, at underorganer skulle behandle hovedpunkterne i 2005. Et sådan afsnit ville i det mindste have givet en dagsorden for 2005. USA, som først var imod, gav efter, men så ville Den Alliancefrie Bevægelse (NAM) have deres formulering vedlagt, som specifikt krævede et underorgan for sikkerhedsgarantier. USA, Storbritannien og Frankrig nægtede. Derefter tilbageholdt NAM sin accept af formandens afsnit, hvis ikke forberedelsesudvalget accepterede NAM's formulering. Ambassadør Sergio Duarte fra Brasilien, som forudså sine egne problemer som formand for Revisionskonferencen, da der end ikke var opnået enighed om en dagsorden, bad forberedelsesudvalget tre gange om at blive enige om en dagsorden, så han kunne komme videre i planlægningen af Revisionskonferencen. Midt i bitterheden forblev hans bøn uhørt. Forberedelsesudvalgsarbejdet brød sammen.

1.4 Derefter rejste ambassadør Duarte verden rundt og besøgte alle de store hovedstæder for at sikre sig enighed om en dagsorden for konferencen i 2005. Tværstrømningen af krav fortsatte. Konferencen åbnede med taler i flere dage og stadig ingen dagsorden, mens diskussionerne bag kulisserne fortsatte. Først på ottendedagen af det 20-dage lange møde blev der opnået enighed om dagsordenen. Skønt de fleste lande ønskede en direkte reference til resultaterne fra 1995 og 2000 – således at konferencen kunne bruge dette som udgangspunkt – blev disse referencer reduceret til en asterisk (*). Dagsordenen lød blot "Revision af traktatens opgave."* For at finde ud af hvad asterisken henviste til, var det nødvendigt at finde et andet dokument (NPT/CONF.2005/31), som var en beretning fra formanden: "Det er meningen, at revisionen skal gennemføres i lyset af beslutninger og resolutioner fra tidligere konferencer og åbne mulighed for diskussion af ethvert emne, der bliver bragt på bane af medlemslandene."

1.5 Egypten og andre NAM-lande forsøgte at få denne enkle udtalelse styrket ved at ændre ordlyden fra ”i lyset af” til ”under hensyntagen til”, men USA nægtede. NAM, som blev ledet af Malaysia, insisterede derefter på, at deres fortolkning af asterisken skulle indeholdes i et konferencedokument (NPT/CONF.2005/32), som forklarede ”alle forpligtelser, der blev opnået enighed om under revisionskonferencerne i 1995 og 2000.” Senere da udkastudvalget forsøgte at inkludere NAM-dokumentet i konferencerapporten, protesterede Storbritannien, og uenigheden om forgangne forpligtelser brød ud på ny.

1.6 Dette genoptagne slagsmål dominerede de sidste dage af konferencen. Til sidst blev der blot refereret til NAM-redegørelsen frem for at inkludere den i slutdokumentet. På den måde lykkedes det USA, med hjælp fra atompartnerne Storbritannien og Frankrig, at fjerne enhver direkte henvisning til NWS-forpligtelserne af 1995 og 2000 fra både dagsordenen og slutdokumentet. Dette betyder ikke, at forpligtelserne er ophævet, selv om de blev begravet i slutdokumentet i 2005. De fortsætter med at eksistere, og de har retskraft. Men de tre vestlige NWS-lande – medens Rusland og Kina forblev tavse – viste, at de muligvis ikke har intentioner om at opfylde dem.

1.7 Selv da dagsordenen med henvisninger blev vedtaget, kunne konferencens tre hovedkomiteer ikke komme i gang med arbejdet, fordi der manglede at blive udarbejdet en aftale vedrørende underudvalg. USA, som stadig var imod disse specielle drøftelser, blev isoleret selv i den vestlige gruppe. De gav efter igen, og sent den 18. maj, på konferencens trettende dag, kunne ambassadør Duarte bekendtgøre, at der var opnået enighed med hensyn til underorganer, og arbejdet kunne påbegyndes den følgende dag.

1.8 Skønt de proceduremæssige slagsmål forekom bagatelagtige, var de surrogater for de virkelige kampe mellem de lande, der har atomvåben, og de lande, der ikke har. Diskussionerne mellem dem om emnernes indhold går så vidt som til at skændes om ubetydelige punkter. Mens Egypten syntes at være i opposition til dagsordenspunkterne, holdt landet fast ved traktatens og tidligere forpligtelsers integritet. Egypten er specielt opbragt over, at der skal knyttes endnu strammere regler til det nukleare brændselskredsløb for at stoppe spredningen af atomvåben, når USA og den øvrige vestlige verden tavse ser til, at Israel, Egyptens nabo, bliver ved med at ignorere kravet om at gå ind i NPT og dermed beskytte landets atomvåbenfaciliteter under IAEA-sikkerhedsforanstaltningerne. Egypten finder, at NPT svækkes af NWS-landenes dobbeltmoral. NAM støtter denne udfordring for Vesten med forskellige grader af intensitet. De tre vestlige atommagter, USA, Storbritannien

og Frankrig, skælder ud over spredningen af atomvåben, samtidig med at de praktisk talt er tavse med hensyn til Israel, for ikke at nævne deres stiltiende accept af Indien og Pakistan som faktiske atomvåbenmagter.

2. Åbningen: Fra hastesag til manglende interesse

FN's generalsekretær Kofi Annan

2.1 Konferencen blev åbnet af FN's generalsekretær Kofi Annan i en atmosfære af, at det var en hastesag. Fra generalforsamlingens podium bad han de delegerede "forestille sig – bare et øjeblik" følgerne af en atomkatastrofe i en af verdens største byer. "Titusinder - hvis ikke hundredtusindvis af mennesker ville omkomme øjeblikkeligt, og mange flere ville dø som følge af radioaktiv stråling."

De globale følger ville ligeledes være alvorlige. Alverdens ledere ville få deres opmærksomhed naglet til denne eksistentielle trussel. Omhyggeligt tilpassede kollektive sikkerhedsmekanismer kunne miste betydning. Hårdt tilkæmpet frihed og menneskerettigheder kunne bringes i fare.

Der kunne blive sat en stopper for atomteknologien, der anvendes til fælles fredelige formål. Ressourcer til udviklingen heraf ville sandsynligvis svinde ind. Verdens finansielle markeder, handel og transport kunne blive hårdt ramt med alvorlige økonomiske konsekvenser til følge. Dette kunne sende millioner af mennesker i de fattigste lande ud i en endnu dybere fattigdom og lidelse.

2.2 Generalsekretæren gik direkte til konferencens stridsspørgsmål: "Nogle vil skildre spredning som en alvorlig trussel. Andre vil hævde, at de nuværende atomarsenaler er dødsensfarlige. På den måde udfordrede han de delegerede til at anerkende, at sandheden om, at nedrustning, ikke-spredning og retten til anvendelsen af atomenergi til fredelige formål alle er vitale spørgsmål, som ikke må tages som gidsel for politik, der hører fortiden til.

2.3 Til trods for de begrænsede bestræbelser for at inkludere spørgsmålet om spredning

advarede Annan mod, at afstanden mellem løftet og gennemførelsen med hensyn til ikkespredning af atomvåben kan blive uforenelig uden ”dristige beslutninger.” Han krævede hurtige forhandlinger om spalteligt materiale uden om traktaten, opretholdelse af midlertidig standsning med hensyn til atomprøvesprængninger, hurtig ikrafttrædelse af the CTBT-traktaten, som fjerner strategiske atomvåben fra en tilstand af alarmberedskab og giver lande uden atomvåben en forsikring om, at de ikke vil blive angrebet af atomlande. Lande, der lever under en atomparaply [fx NATO], må bekæmpe deres tillid til atomafskrækkelse.

Mohamed ElBaradei, Generaldirektør for IAEA (Det Internationale Atomenergiagentur)

2.4 Generalsekretæren blev straks efterfulgt af Mohamed ElBaradei, som er generaldirektør for Det Internationale Atomenergiagentur, den NPT-enhed, der kommer tættest på at være vagthund med hensyn til atomaktiviteter. IAEA's hold på 2.200 personer udfører sikkerhedsinspektioner i henhold til juridisk aftale med de forskellige lande for at konstatere, om atommaterialer og

-aktiviteter er beregnet til fredelige formål, pålægger sikkerhedsforanstaltningerne og yder teknisk bistand til atomanvendelse i sundhedssektoren, landbruget og lignende områder.

ElBaradei gjorde også opmærksom på de øgede risici siden den seneste revisionskonference i 2000.

Verden har forandret sig på fem år. Vor frygt for dødbringende atomeksplosioner

hvad end årsagen måtte være – er genopvækket. Denne frygt opstår til dels på grund af nye realiteter. Den øgede terrorisme. Opdagelsen af illegale atomprogrammer. Dannelsen af sorte markeder for atommaterialer.

2.5 Disse nye realiteter, tilføjede han, blev forværret af ubalancen mellem dem, der har atomvåben, og dem, der ikke har, den stadige tillid til atomafskrækkelse og den regionale krise i Mellemøsten og Nordkorea. Han anmodede om en styrkelse af IAEA's kontrolmyndighed ved at gøre tillægsprotokollen til en ”integreret del” af agenturets sikkerhedsforanstaltninger i ethvert land, der er medlem af NPT. Ligeledes skal kontrollen med det nukleare brændselskredsløb skærpes, således at den bliver ”rimelig og effektiv”. Han

roste bestræbelserne, der er iværksat for at fjerne anvendelsen af højt beriget uran fra atommaterialer til fredelige formål.

2.6 ElBaradei understregede, at tilsagn om nedrustning skal være bindende.

Så længe nogle lande sætter strategisk lid til atomvåben som afskrækkelsesvåben, vil andre lande søge at overgå dem. Vi kan ikke narre os selv til at tænke anderledes.

Han så fem år frem til næste NPT-revisionskonference.

Hvis ikke det lykkes os at handle, kan rammerne for NPT være de samme i 2010, men verden vil ganske givet se anderledes ud. Hvis den seneste historie skal være en lære inden 2010, vil kommende udbredere af atomvåben fortsætte med at indføre nye metoder, og sensitiv atomteknologi vil fortsat spredes. Atomlandenes arsenaler vil fortsat blive moderniseret. Og ekstremistiske grupper vil fortsat forsøge at få fat i og anvende atombomber – eller, endnu værre, få held med det.

2.7 Derefter gik delegationerne en efter en på podiet i en generel debat, som varede i otte dage. Der blev holdt i alt 93 taler, som for det meste var kedelige og uden sans for de indtrængende budskaber, der blev fremført af Annan og ElBaradei. Gentagelserne af de velkendte holdninger havde en søvndyssende effekt, dog kom der fornyet opmærksomhed under NWS-landenes taler.

USA

2.8 Den amerikanske tale blev holdt af Stephen G. Rademaker, viceminister for våbenkontrol og leder af den amerikanske delegation på 34 medlemmer. Mange var overraskede over, at USA ikke var repræsenteret på et højere niveau. Rademaker koncentrerede sig om Nordkorea, som har trukket sig ud af NPT, og som hævder at være i besiddelse af våben, og om Iran, som har ”udført et hemmeligt atomprogram.” Han krævede forbedring af sikkerheden med

atommaterialer ved at sætte en stopper for ulovlig handel med atomvåben, ved at øge sikkerheden, ved at etablere og gennemtvinge effektiv eksportkontrol og ved at handle beslutsomt i forbindelse med optrævling af terrornetværk overalt. Med hensyn til en fredelig atomudvikling ”er sproget i artikel IV klart og utvetydigt: Lande, der forfægter deres ret til at drage nytte af fredelig atomudvikling, skal overholde deres ikkespredningsforpligtelser ifølge artikel I og II i traktaten.” Der bør indføres strammere kontrol med berigelses- og oparbejdningsteknologi, sagde han, idet han henviste til Irans atombrændselsprogram.

2.9 Da han gik over til at tale om nedrustning, sagde han:

USA vil fortsat fuldt ud bestræbe sig på at opfylde betingelserne i henhold til artikel VI. Siden sidste revisionskonference har USA og Rusland afsluttet gennemførelsen af START I-nedskæringerne og underskrevet og sat Moskva-traktaten af 2002 i kraft. I henhold til Moskva-traktaten er vi blevet enige om at reducere vore strategiske sprænghoveder, der er opstillet og klar til brug, til 1700-2200, ca. en tredjedel af 2002-niveauet og mindre end en fjerdedel af niveauet ved afslutningen af Den Kolde Krig. Når denne traktat er fuldt ud gennemført i slutningen af 2012, vil USA have reduceret antallet af strategiske atomsprænghoveder, opstillet i 1990, med ca. 80%. Desuden har vi reduceret vore ikkestrategiske atomvåben med 90% siden slutningen af Den Kolde Krig ved at demontere over 3000 af sådanne våben i overensstemmelse med the Presidential Nuclear Initiatives af 1991 og 1992. Vi har ligeledes reduceret atomvåbenenes rolle i vor afskrækkelsesstrategi og halverer næsten vort atomlager til det laveste niveau i årtier.

Vi har fjernet tusinder af atomvåben, fjernet en hel kategori af ballistiske mellemdistanceraketter, taget B-1-bomberne ud af atomprogrammet, reduceret antallet af ballistiske missilubåde, reduceret vor atomvåbenrelaterede indenlandske infrastruktur drastisk og er nu ved at fjerne vore mest moderne og sofistikerede landbaserede ballistiske missiler. Vi har også brugt milliarder af dollars ved hjælp af programmer som Nunn-Lugar til at hjælpe andre lande med at kontrollere og fjerne deres atommaterialer. Vi er stolte over at have spillet en ledende rolle med hensyn til redueringen af atomarsenaler.

Rusland

2.10 Den russiske tale, der blev holdt af viceudenrigsminister Sergey I. Kislyak, blev indledt med et budskab fra præsident Vladimir Putin, som uden omsvøb sagde: "Rusland efterkommer nøje alle sine nedrustningsforpligtelser." Kislyak uddybede:

I den femårige periode fra 1. januar 2000 til 1. januar 2005 reducerede Rusland sine strategiske atommidler med 375 fremføringsmidler og 1740 atomsprænghoveder.

Ruslands reducereing af sit arsenal af ikkestrategiske atomvåben er nu firedoblet.

Sammenlignet med 1991 er det totale lager af atomvåben generelt reduceret mere end fem gange.

Den amerikansk-russiske traktat om reduktion af strategiske offensiver, som muliggør reduktioner af det samlede antal af strategiske atomsprænghoveder til mellem 1700 og 2200 inden 31. december 2012 er for begge parter blevet et nyt betydeligt skridt mod atomnedrustning.

Vort bidrag til irreversibel atomnedrustning omfatter implementeringen af oparbejdningsprogrammet af 500 tons højtberiget uran fra russiske atomvåben til NPP-brændsel. I efteråret 2005 vil vi have nået en kvantitativ milepæl i samarbejde med USA, når vi har oparbejdet 250 tons højtberiget uran. Dette svarer til fjernelse af tusinder af atomsprænghoveder.

Med hensyn til Nordkorea og Iran udtrykte Rusland sin tro på, at der kunne findes en diplomatisk løsning på begge kriser.

Kina

2.11 Den kinesiske redegørelse blev fremsat af ambassadør Zhang Yan, leder af delegationen, som indledte med et slet skjult angreb på USA.

Det er ... foruroligende, at ABM-traktaten, som betragtes som "hovedhjørnестenen i strategisk stabilitet" af det internationale samfund, blev kasseret; det ydre rum står over for faren forbundet med masseødelæggelsesvåben; udsigten til, at CTBT-traktaten træder i kraft, er svækket. International våbenkontrol og nedrustning træder dødvande; Nedrustningskonferencen (CD) har længe været lammet, hvilket gør det umuligt at indlede forhandlinger om spørgsmål som forbud mod produktion af spalteligt materiale til brug for atomvåben (FMCT-traktaten/Fissile Material Cut-off Treaty) og forhindringen af våbenkapløbet i det ydre rum. I mellemtiden tilføjer en del negativ udvikling den internationale sikkerhed nye destabiliserende faktorer, det være sig at opretholde en mentalitet fra Den Kolde Krig, at stræbe efter unilateralisme, at gøre sig til talsmand for en forebyggende strategi, at opføre andre lande som mål for atomangreb og at nedsætte grænsen for brugen af atomvåben, at foretage undersøgelser af og udvikle nye typer af atomvåben til specielle formål.

2.12 Derefter tog Zhang fat på Kinas egen rolle:

Som atomland har Kina aldrig søgt at flygte fra sit ansvar med hensyn til atomnedrustning. Den kinesiske regering er altid gået ind for et totalt forbud mod anvendelsen af atomvåben og en grundig destruktion af atomvåben, har udøvet yderste tilbageholdenhed med hensyn til udviklingen af atomvåben. Kina har aldrig og vil aldrig deltage i noget våbenkapløb og arbejdede for nedrustningsprocessen baseret på princippet om "sikring af global strategisk stabilitet" og "uformindsket sikkerhed for alle". Kina går ind for en tidlig ikrafttræden af CTBT og arbejder nu aktivt på sine indre lovmæssige foranstaltninger i forbindelse med ratificeringen af traktaten. Kina går ind for, at der indledes forhandlinger af FMCT inden for rammerne af et velafbalanceret arbejdsprogram på CD (nedrustningskonferencen).

Storbritannien

2.13 Ambassadør John Freeman, leder af den britiske delegation, fremhævede ikkespredningsdelen af NPT, der må styrkes for at sikre, at enhver nation, der ønsker at trække sig ud af traktatsamarbejdet, ikke efterfølgende kan drage fordel af atomteknologi, der er opnået, mens de var part i aftalen, endsiqe forsøge at anvende denne teknologi i et illegalt atomvåbenprogram.

Vi bekræfter vort klare tilsagn om at gennemføre total afskaffelse af atomarsenaler, der skal føre til atomnedrustning. Vi støtter fortsat de relevante nedrustningsforanstaltninger, der er indeholdt i bestemmelserne fra revisionskonferencen i 1995 og i slutdokumentet fra 2000. Vi tror fortsat, at nedskæringer på alle niveauer inden for atomvåbenområdet, hvad enten de er opnået ensidigt, bilateralt eller multilateralt, er et værdifuldt bidrag til den endelige globale atomnedrustning. Vi understreger fortsat, at vore atomvåben kun er beregnet som et afskrækkelsesmiddel og har en politisk, men ikke militær rolle. Vi fortsætter med atomnedrustninger. Siden slutningen af Den Kolde Krig har Storbritannien reduceret sprængkraften i sin atomkraft med mere 70%. Især efter sidste revisionskonference i 2000 har vi gennemført demonteringen af vore Chevaline-sprænghoveder. Vi har også foretaget undersøgelser med hensyn til kontrollen med atomnedrustning.

Frankrig

2.14 Den franske redegørelse, som blev fremsat af Francois Rivasseau, ambassadør på nedrustningskonferencen, fremførte en række foranstaltninger, som skulle styrke ikkespredningsordningen: Et effektivt verificeringssystem, forbedring af den multilaterale kommunikation, større ansvarlighed fra de enkelte landes side med hensyn til transport af nukleare enheder, lettere adgang til ikkefølsomme atommaterialer og strammere regler for lande, der ønsker at trække sig ud af NPT.

2.15 Med henvisning til Frankrigs forpligtelser i henhold til artikel VI sagde han:

Frankrig fremhæver især sine forpligtelser til det program, der blev vedtaget i 1995 med henblik på specifikation af, hvilke aktioner der skal gennemføres med førsteprioritet inden for rammerne af gennemførelsen af artikel VI. Dette ”handlingsprogram”, der er indeholdt i bestemmelse 2 af 1995, har siden været det vigtigste punkt for Frankrig. Ikke desto mindre vil jeg gerne minde jer om, at på netop det tidspunkt, hvor atomvåbenstater gav højtidelige løfter, var der adskillige medlemsstater, der fremskyndede udviklingen af deres illegale atomvåbenprogrammer.

Frankrig har virkelig bestræbt sig på at gennemføre programmet fra 1995. Vi underskrev CTBT-traktaten i 1996 og ratificerede den i 1998: Vi har afviklet vort atomforsøgscenter i Stillehavet. Så tidligt som i 1996 udsendte vi meddelelse om, at al produktion af fissilt materiale til atomvåben var indstillet, og anlæggene til produktion af dette materiale i Pierrelatte og Marcoule blev nedlagt, og man begyndte en demontering. Dette arbejde fortsætter den dag i dag. Frankrig har også skåret drastisk ned på sine atomarsenaler ved at fjerne sine jord til jord-atomvåben, idet vi har reduceret antallet af ballistiske missiler, atomubåde og nedsat det totale antal af fremføringsmidler med to tredjedele siden 1985.

EU

2.16 Da Den Europæiske Union var blevet udvidet til at omfatte 25 lande siden sidste NPT-revisionskonference, forventedes det af nogle, at EU-redegørelsen ville være en indikation af, hvorvidt der ville være et klarere europæisk standpunkt med hensyn til atomvåben i fremtiden. Med mange af de gamle østeuropæiske lande lagt sammen med de vesteuropæiske lande, som nu udgør Den Europæiske Union, i alt 450 millioner mennesker, er den en halv gang mere befolket end USA og har en større økonomisk grænseproduktion.

2.17 Det var værd at bemærke, at talen, der blev holdt af Luxembourgs udenrigsminister Nicolas Schmidt, nuværende præsident for EU, opregnede 43 henstillinger, der refererede til de dele af traktaten, der omfatter ikkespredning, nedrustning og fredelig anvendelse. Hvis alle disse 43 punkter blev efterlevet, ville NPT tage sig bedre ud. Fx efterlystes ”forsøg på at opnå gradvis, systematisk atomnedrustning i henhold til artikel VI i NPT” og ”den absolutte nødvendighed af fuldstændig overholdelse af alle bestemmelser i NPT af alle medlemsstater”

blev fremhævet. Selv om der ikke var nogen specifik henvisning til ”det klare tilsagn” og de 13 skridt fra 2000, udgjorde listen et godt grundlag for konferencens slutdokument – især når man tager i betragtning, at EU-talen repræsenterede konsensus mellem to NWS-lande, Storbritannien og Frankrig, to New Agenda Coalition-lande, Irland og Sverige, og flere andre NATO-lande. EU tog stærkt afstand fra Nordkoreas udtræden af NPT og bekræftede sin beslutning om ikke at tillade Iran at opnå militære atommuligheder. EU støttede fortsat iværksættelsen af resolutionen om Mellemøsten, som blev vedtaget i 1995. Den opfordrede ligeledes til forhandlinger for at opnå ”de største reduktioner” af USA’s og Ruslands taktiske atomvåben, der for tiden er opstillet på europæisk jord.

New Agenda Coalition

2.18 Redegørelsen fra the New Agenda Coalition (Brasilien, Egypten, Irland, Mexico, New Zealand, Sydafrika, Sverige) blev fremført af Marian Hobbs, der er minister for nedrustning og våbenkontrol i New Zealand. Mens den som andre opfordrede til diplomatiske løsninger af kriserne i Nordkorea og Iran, indeholdt redegørelsen en kraftig kritik af manglen på handling med hensyn til traktatens nedrustningsdel.

Ifølge de seneste skøn ligger antallet af eksisterende atomsprænghoveder i dag på over 30.000. Dette er et tal, der er næsten lige så højt som det skønnede antal af sprænghoveder, før traktaten trådte i kraft i 1970. Selv det nuværende lager af fissilt materiale er nok til at producere tusindvis af atomsprænghoveder. Vi er fortsat langt fra iværksættelsen af ”handlingsprogrammet”, der skal føre til gennemførelsen af artikel VI, som er indeholdt i *the Principles and Objectives for Nuclear Non-Proliferation and Disarmament*, der blev vedtaget i 1995, og de ”praktiske skridt til ... systematiske og progressive bestræbelser for implementeringen af artikel VI”, som blev vedtaget i 2000. CTBT er endnu ikke trådt i kraft, forhandlingerne om en traktat, der forbyder produktionen af fissilt materiale er ikke gået i gang, et underordnet organ, der tager sig af atomnedrustning, er endnu ikke blevet etableret, størstedelen af våbenreduktionerne er ikke uigenkaldelige, gennemskuelige eller beviselige, og atomvåbnenes rolle i sikkerhedspolitikken er ikke formindsket – for bare at nævne nogle få eksempler på den manglende gennemførelse af aftalerne fra 1995 og 2000 ...

Den Nye Dagsordenskoalition vil på denne revisionskonference tage fat på de øgede bekymringer med hensyn til den manglende overholdelse og gennemførelse af alle forpligtelser i NPT-sammenhæng. Vi vil især tage fat på den foruroligende udvikling, at nogle atomlande forsker i eller endog planlægger at udvikle nye eller modificere eksisterende atomvåben betydeligt. Disse handlinger kan på længere sigt skabe grobund for et nyt atomvåbenkapløb og ville være i modstrid med traktaten.

Non-Aligned Movement

2.19 Udenrigsminister Hamid Albar, som er nuværende formand for the Non-Aligned Movement (NAM), som er den største politiske gruppe på 119 medlemmer, kom med indlægget fra NAM. Idet de varslede deres omnibusindlæg, som gentog NAM's gamle opfordring til et tidsbegrænset atomnedrustningsprogram, var redegørelsen en barsk påmindelse til NWS-landene om deres forpligtelser:

NPT står ved en skillevej med en usikker fremtid. Det historiske kompromis, der blev indgået for 37 år siden mellem atomvåbenbærende lande og lande, som ikke har atomvåben, om nedrustning, ikkespredning og anvendelse af atomteknologi til fredelige formål, er endnu ikke opfyldt. Når vi mødes i dag, lægger vi vægt på spredning snarere end nedrustning i god tro. Manglen på balance i gennemførelsen af NPT truer med at få NPT til at gå i opløsning, et kritisk element inden for rammerne af den globale nedrustning. Under revisions- og udvidelseskonferencen i 1995 havde Malaysia udtrykt dyb bekymring over den ubegrænsede udvidelse, da vi frygtede, at det var et carte blanche til atomlandene. Ti år senere er vor frygt ikke mindre. De atomvåbenproducerende lande fortsætter med at tro på relevansen af atomvåben på trods af en globaliseret og indbyrdes forbundet verden. De atomvåbenbærende lande og de lande, der ikke er med i traktatsamarbejdet, fortsætter med at udvikle og modernisere deres atomarsenaler for derved at true den internationale fred og sikkerhed. Vi må alle kræve, at dette vanvid bringes til ophør og stræbe efter udryddelse og forbud mod alle former for atomvåben og afprøvninger såvel som afvisning af doktrinen om atomafskrækkelse.

Canada

2.20 Canada opfordrede til et årligt uafhængigt møde i NPT-regi og et permanent sekretariat.

Vi foreslår et årligt møde af en uges varighed med deltagelse af medlemslandene, således at vi kan få et regelmæssigt politisk forum, hvilket efterhånden er standarden for det meste traktatsamarbejde på nedrustningsområdet. Vort forslag ville give tilstrækkelig tid til forberedelsen af revisionskonferencerne.

Nye erfaringer har vist, at medlemslande også stiller krav om hurtig handlingsevne, evnen til at mødes og skride til nødvendig handling i tilfælde af usædvanlige omstændigheder, der indebærer trusler mod traktaten, dens normer og autoritet, som fx en meddelelse om udtrædelse. Det er det mindste, verden udenfor forventer af os. Muligheden for at indkalde til sådanne møder ville blive overdraget til et permanent kontor. Denne hurtige handlingsmulighed ville hverken svække IAEA's mandat eller FN's sikkerhedsråds rolle, men snarere supplere enhver handling, foretaget af disse organer, ved at videregive de stærkest mulige budskaber på vegne af traktatens medlemmer.

Iran

2.21 Irans tale, der blev holdt af udenrigsminister Kamal Kharrazi, var både et angreb på NWS-landene og et forsvar af egne handlinger. Man kritiserede forskningen i forbindelse med og udviklingen af nye ikkestrategiske og "lette" atomvåben og udviklingen af et nationalt missilforsvarssystem, som tilskynder et nyt våbenkapløb i rummet. Talen opfordrede til uigenkaldelige skridt til fjernelse af sprænghoveder fra atomvåbensystemer. Man advarede om, at NWS-landenes ligegyldighed over for det internationale samfunds ønsker om fremskridt med hensyn til atomnedrustning førte til, at NPT's troværdighed og autoritet var ved at falde fra hinanden.

2.22 Idet han tog fat på Irans beslutning om at gå videre med alle de lovlige områder af atomteknologien, inklusive berigelse til fredelige formål, sagde Kharrazi.

Det er uacceptabelt, at nogle er tilbøjelige til at begrænse adgangen til fredelig anvendelse af atomteknologi til en eksklusiv klub af stater med højtudviklet teknologi under påskud af ikkespredning. Denne holdning er en klar overtrædelse af traktatens ordlyd og ånd og ødelægger den fundamentale balance, der er mellem traktatens rettigheder og forpligtelser.

2.23 Konferencen ville være en succes, sagde han, hvis NWS-landene genbekræftede de 13 praktiske skridt og indgik en juridisk bindende aftale om ikke at anvende atomvåben mod medlemslande, der ikke har atomvåben; og hvis konferencen sikrede landenes ”basale rettigheder” til uhindret adgang til atomteknologi uden forskelsbehandling.

Marshall Øerne

2.24 Den lille stat, Marshall Øerne i Stillehavet, hvor der hidtil har været foretaget mange atomprøvesprængninger, bidrog med en bevægende tale.

Mere end nogen andre nationer i verden forstår Marshall Øerne, hvad atomkrig betyder. Vi har haft atomkrig i vort land 67 gange – der har været mere radioaktiv stråling på Marshall Øerne end noget andet sted på kloden. Det er overflødigt at sige, at vi stadig lider under de uheldige konsekvenser af atomprøvesprængninger i den globale sikkerheds navn.

Den nukleare æra har påvirket os så dybt på Marshall Øerne, at det endog har påvirket vort sprog; vort folk måtte opfinde nye ord efter den atmosfæriske afprøvning af atomvåben, fordi vi ikke havde ord i vort sprog, der beskriver de afskyelige abnormiteter i vort miljø, for vore dyr og vore legemer, som begyndte at vise sig, efter at vi havde været udsat for radioaktiv stråling. Hr. formand, Marshall Øerne ønsker ikke, at den samme skæbne skulle overgå befolkningen i nogen anden nation, det er derfor, vi som nation er optaget af ikkespredning af

atomvåben.

3. Afslutning: De manges prioriteter, de fås præference

3.1 På den sidste dag stolprede konferencen af sted mod en afslutning, idet man havde brugt 3 millioner dollar i forløbet. FN's vice-generalsekretær Nobuyasu Abe præsenterede dette beløb som "tre Cadillacer om dagen" (3x\$50.000x20). Ifølge konferenceopgørelserne betalte USA 32,8% af omkostningerne. Iran betalte 0,115%. De eneste tekster, man havde til at blive færdig med de proceduremæssige forhindringer var arbejdspapiret fra formanden for hovedkomité I og arbejdspapiret fra formanden for det underordnede organ vedrørende atomnedrustning og sikkerhed. Begge disse dokumenter havde en overskrift om, at der ikke var nogen enighed "da de ikke fuldt ud afspejler alle medlemslandes synspunkter. Ikke desto mindre accepterede komiteen at inkludere papirerne i denne rapport som bilag."

3.2 Uanset konsensus må begge dokumenter siges at være støttet af stærke flertal. Se NPT's konferencedokumenter på FN's netside.

Nogle højdepunkter

-- NWS-landene bør stoppe atomudveksling til militære formål under enhver form for sikkerhedsforanstaltning. (red: Dette gælder især for placeringen af taktiske amerikanske atomvåben i seks europæiske lande.)

-- Den meste effektive måde at forhindre atomterrorisme på er total udryddelse af atomvåben.

-- International aktion for at standse spredningen er nødvendig.

-- I betragtning af de beslutninger, der blev taget på revisionskonferencerne i 1995 og 2000, inklusive det "klare tilsagn" om total atomnedrustning, bør der ikke udvikles nye atomvåben.

-- I forventning om en hurtig ikrafttræden af CTBT burde forbudet mod afprøvninger opretholdes.

-- NWS-landene skal respektere nuværende forpligtelser med hensyn til sikkerhedsgarantier indtil afslutningen af de multilateralt forhandlede juridisk bindende sikkerhedsgarantier for medlemsstater, der ikke har atomvåben.

-- Atomvåbenfrie områder styrker ikkespredningsordningen og fortjener sikkerhedsgarantier.

-- Garantier kan ikke anvendes, hvis nogen af de begunstigede groft misligholder egne ikkesprednings- og nedrustningsforpligtelser.

3.3 De delegerede syntes endog at være for forlegne til at diskutere udvalgsrapporterne på det åbne plenarmøde, som var afslutningen på konferencen. 24 delegationer holdt afsluttende taler med beklagelse som det gennemgående tema: Japan: ”yderst beklageligt”; Brasilien: ”dyb følelse af frustration”; Norge: ”dybt skuffet”; Cuba: ”beklager dybt”; Ukraine: ”ulykkelig”; Chile: ”frustration og utilfredshed.”

3.4 Den mest tankevækkende og virkningsfulde afsluttende kommentar blev fremsat af ambassadør Paul Meyer fra Canada. ”Vi har ladet kortsigtede, snæversynede interesser gå forud for en fælles langfristet interesse i at opretholde denne traktats autoritet og integritet,” sagde han.

Vi har været vidne til uforsonlighed fra mere end et land med hensyn til aktuelle presserende spørgsmål forenet med det overmod, der kræver, at de manges prioriteter skal underordnes de fås præferencer ...

Hvis der er et lyspunkt i den ellers mørke sky, der hænger over denne revisionskonference, ligger det i håbet om, at vore ledere og borgere vil blive så bekymrede over fiaskoen, at de mobiliserer en øjeblikkelig udbedring ...

Dette er en traktat, der er værd at kæmpe for, og vi er ikke rede til blot at se til,

mens dens afgørende støtter undermineres.

3.5 De to hovedrolleindehavere, USA og Iran, helligede de afsluttende kommentarer til endnu engang at angribe hinanden. USA sagde, "Irans målbevidste jagt efter uranberigelse, som vi er overbeviste om, er beregnet til understøttelse af et atomvåbenprogram, rejser et centralt spørgsmål": Unødvendig udbredelse af sådanne faciliteter øger faren for våbenspredning. Det er derfor, præsident Bush har foreslået at lukke "smuthullet" i NPT for at forhindre, at et land søger at berige og oparbejde materiale til angiveligt fredelige formål, mens man hele tiden kynisk planlægger at anvende denne kapacitet til fremstillingen af materiale til atomvåben.

3.6 Iran, som skulle vise sig at have det sidste ord på konferencen, kritiserede USA for at udvikle nye atomvåbensystemer, at opretholde taktiske atomvåben i Europa, at ophæve ABM-traktaten, at forkaste CTBT, at true lande uden atomvåben, at hjælpe israelske atomfysikere og at ønske, at konferencen skulle blive en fiasko, så de kan forfølge programmer, der begrænser adgang til atombændstof og teknologier i andre fora, hvor de dominerer.

3.7 Mange delegerede mente, at ambassadør Duarte, som helt igennem havde været på tværs, i det mindste ville komme med en formandsberetning, der opsummerede problemerne og ansporede en vej fremad. Men han valgte at være passiv. Hans afsluttende bemærkninger varede kun et minut, og han takkede delegationerne for den ære, det var, at være formand "i slutningen af min karriere". Traktaten, sagde han, "får fuld støtte af alle parter." Så kl. 16:08 afsluttede han konferencen. Der var tavshed et øjeblik, så en smule applaus, og ambassadør Duarte rejste sig og bukkede.